

Det Teologiske Fakultet
i det 20. århundrede

En skitse

Det Teologiske Fakultet
i det 20. århundrede

En skitse

MOGENS MÜLLER

2013

Det Teologiske Fakultet i det 20. århundrede

En skitse

I e-bogsudgaven (2015) er foretaget en række rettelser og tilføjelser

© Mogens Müller

Trykning og indbinding:

Grafisk – Københavns Universitet

Københavns Universitet 2013

Udgivet af

Det Teologiske Fakultet

Københavns Universitet

Købmagergade 44-46

1150 København K

www.teol.ku.dk

Det Teologiske Fakultet i det 20. århundrede*

En skitse¹

Den truende glemsel

Da Theodor Jørgensen i september 1977 forsvarede sin disputats om den unge Schleiermachers åbenbaringsbegreb, optrådte min gamle lærer, N.H. Søe, som opponent ex auditorio. Søe var på det tidspunkt over firs, men åndeligt i fin form og gav Theo en ordentlig stropetur med historier fra missionen, skriftsteder og det hele. Som barthianer var Søe ikke vild med Schleiermacher, og det skinnede klart igennem. Men bedst som Lisbet og jeg sad og nød det, hørte vi nogle studerende sige: Hvem er den gamle mand, der tillader sig at tale sådan til Theo? Søe, der var blevet forlænget et år i embedet til og med 1966, fordi det ikke kunne lade sig gøre at få udnævnt en efterfølger før – og ham skal vi vende tilbage til – var altså en ukendt skikkelse for nye studerende. Og vi må blot erkende, at ude af øje, ude af tanke – når man som lærer forlader fakultetet, ryger man hurtigt i glemmebogen. Gengiver man ved frokostbordet en episode med en kollega, der nok stadig er i live, men gået af for omkring ti år siden, skal man huske at introducere den pågældende, så de yngre kan vide, at det er en tidligere ansat og ikke en helt tilfældig, det handler om. Også derfor er det en nærliggende opgave med jævne mellemrum at skrive både fakultetets og de enkelte fags historie, for det er trods alt den historie, der kan fortælle os, hvorfor situationen i dag ser ud, som den gør. Det mere anekdotiske stof, der jævnt væk har den største underholdningsværdi, er jo ligefrem truet på

* Bearbejdet forelæsning på personaleseminar Bymose Hegn, Helsingør 23. august 2012.

¹ Fremstillinger: P.G. Lindhardt, *Den danske Kirkes historie* VII (København: Gyldendal Nordisk Forlag 1958) 201-207 og VIII (1966); Leif Grane, ”Det teologiske Fakultet 1830-1925” og ”Det teologiske Fakultet 1925-1979”, i Leif Grane (red.), *Det teologiske Fakultet. Københavns Universitet 1479-1979*. Bind V (København: Gad 1980) 325-499 og 501-587 (illustrationer nedenfor med tekst og figurnummer, stammer herfra); Niels Hyldahl, ”Træk af den nytestamentlige eksegese historie i det 20. århundrede”. *Kirkehistoriske Samlinger 1979* (København 1981) 127-150; *Hvad er imod Studentens Kaar. Festskrift til Det Teologiske Fagråd. Hundredårsjubileum 1912-2012*. Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 39 (København 2012). En bredere fremstilling er: N.H. Søe, *Dansk teologi siden 1900* (København: Gad 1965). Se endelig Mogens Müller, ”Dansk eksegese i det 20. århundrede”, i samme, *Fire bidrag til fortolkningens historie*, Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 15 (København 2010) 1-31.

livet af glemslens mørke. For anekdoten fordrer i reglen en vis grad af personalkundskab.

Selv begyndte jeg at læse teologi i september 1964 og har således gjort en tredjedel af århundredet med – dog med et hul på næsten 10 år, hvor jeg tjente fædrelandet i marinen og siden folkekirken som den efterhånden sidste residerende kapellan på Sjælland. Her den 1. august kunne mit tredive års jubilæum som professor i øvrigt være blevet fejret, men det gik forunderlig stille af – ikke så meget som en sms fra dekanen. I 1964 herskede endnu det uindskrænkede, men selvfølgelig oplyste professorvælde også på Det Teologiske Fakultet – det begyndte først langsomt at gå i opløsning efter 1968, for så stort set helt at blive opløst med den nye styrelseslov for universiteterne i 1970. Og det kan siges lige ud og uden mange forbehold, at fakultetets historie indtil da i det store og hele var professorerne. Det var professorerne, der som samlet flok udgjorde det fakultetsråd, der bestemte stort og småt, og selv om der var sket en mindre åbning derved, at yngre lærere og forskere kunne komme til orde, blev sager afgjort af professorkorpset ved møder, hvor intriger, forhåndsftaler og efter løse rygter en hos nogle udbredt mangel på forberedelse gjorde det forholdsvis let for de forberedte og handlekraftige at sætte deres vilje igennem. Dekanen – dengang blot toppen af kransekagen – blev af denne forsamling udpeget for et år ad gangen og gjorde sig fortrinsvis synlig ved at være den, der på fakultetets vegne underskrev tilladelsen til, at en afhandling kunne forsvares offentligt for den teologiske doktorgrad. I disse gode gamle dage stod der således altid under navnet et ”dette års dekan”, evt. forkortet og på latin *h.a. dec.* – i disse gode gamle dage var det nemlig som regel en anden næste år.

Det er selvfølgelig frimodigt at kaste sig ud i at give en karakteristik af Det Teologiske Fakultet i professorvældets tid. Men med de begrænsninger, som min alder naturligt sætter, har jeg dog alligevel oplevet mange af dets sidste repræsentanter – enkelte professorer erkendte i øvrigt aldrig helt, at dette vælde var taget af bordet i 1970, og forsøgte – undertiden med et vist held – at fortsætte, som om intet var hændt. Ved Teologisk Forenings 60 års jubilæum i 1965 havde jeg købt mig adgang til fejringen, der foregik ved en stor middag i Universitetets festsal. Det er så længe siden, at en helt ung Ulf Pilgaard, der netop var ophørt på det teologiske studium, underholdt. Til højboards sad en noget ældre herre, og da jeg spurgte mig for, fik jeg at vide, at det var Johannes Pedersen, forfatteren til den helt ulæselige hebraiske grammatik, vi blev udsat for (den var fra 1926), men især kendt for sit storværk i fire bind (som dog altid optrådte to og to sammen) med den enkle titel *Israel* – det sidste dobbeltbind udkom i 1934. Jeg havde

troet, at han var død for længe siden, men det var han altså ikke – det gjorde han faktisk først som 94-årig i 1977. En vis socialisering i det teologiske miljø havde jeg i øvrigt med hjemmefra. Mine forældre var – vist fordi min far i 1930'erne var hjælpepræst hos domprovst ved Roskilde domkirke, Carl Skovgaard-Petersen – kommet med i et teolog-konvent med bl.a. professorerne Flemming Hvidberg (GT), der her ved sin død i 1959 blev afløst af den dengang unge Eduard Nielsen (født 1923), svenskeren Olof Linton og N.H. Søre. Desuden snusede jeg allerede i min gymnasietid rundt i byens dengang rigtig mange små og større antikvarier og fik derigennem indtryk af den teologiske bogproduktion og dens navne. På den tid gjorde fakulteternes professorer sig desuden også langt mere gældende og kendte i den offentlige debat, hvor deres stemme havde en større vægt end i dag.

Professorvældets tid

Fakultetet omkring århundredskiftet

Op til århundredskiftet fremstod Det Teologiske Fakultet som stærkt konservativt. P.G. Lindhardt kunne med rette i *Den danske kirkes historie* omtale fakultetet i slutningen af 1800-tallet som et menighedsfakultet, hvor de bestemmende professorer havde valgt at forson sig med kirken på bekostning af det videnskabelige, noget, der havde fået de andre fakulteter til at sætte spørgsmålstegn ved teologiens plads på universitetet. Således kunne matematik-professor Adolph Steen (1816-1886) i sin tale som rektor ved årsfesten i 1875 provokere Det Teologiske Fakultet ved at hævde, at videnskabens metode er én, og at man ikke religiøst kan motivere kravet om ”naturstridige” resultater: teologien har kun hjemme på universitetet, om den virkelig er fri forskning og ikke beror på ”noget udefra givet ... lige meget om (det) er et såkaldt religiøst liv eller en vis kreds af faste dogmer.” Teologerne blev så opbragte, at man truede med i tilfælde af gentagelse at udvandre fra festsalen – men rektor Steen havde åbenbart ret. Et stadigt varende resultat af denne konfrontation blev, at repræsentanter for bibelforskning, ja teologi i almindelighed, siden ikke kunne blive medlemmer af Det Kongelige Videnskabernes Selskab (stiftet 1742). De blev og bliver simpelt hen ikke regnet for videnskabsmænd – hvis de da ikke har gjort sig gældende på andre områder som f.eks. semitisk filologi og historieforskning. Så vi er altså nogle, der alene i kraft af vores fag stadig er udelukkede fra det gode selskab.

Leif Grane kan i forlængelse af Lindhardts karakteristik i sin fakultets-historie fra 1980 også skrive, at ”fakultetet befandt sig omkring århundredskiftet [altså det mellem det 19. og 20. århundrede!] i en eksempløst svag position” (486). Ifølge universitetsfundatsen fra 1788 skulle Det Teologiske

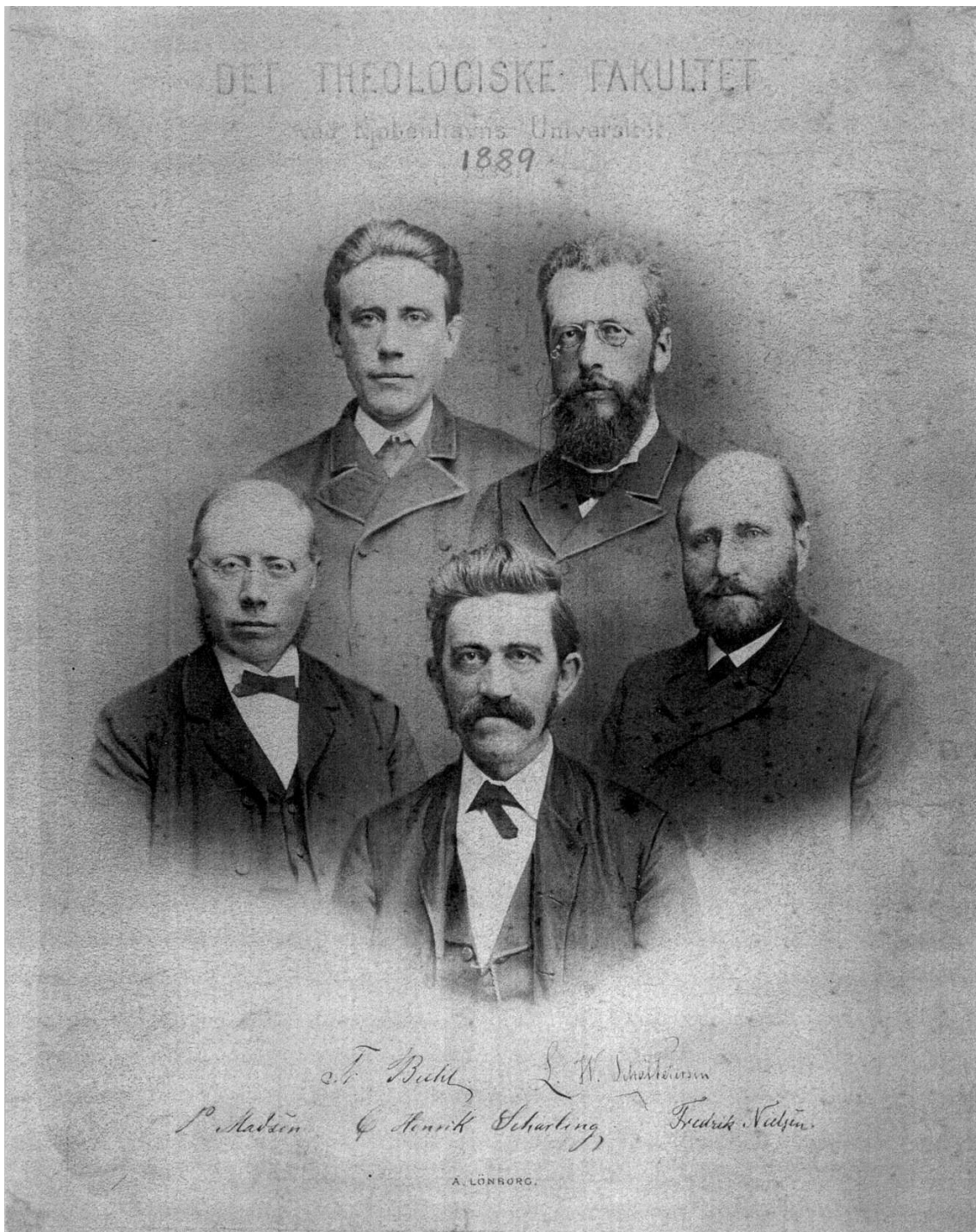
Fakultet have fem professorater. Forsøg i løbet af 1800-tallet på at få et sjette førte ikke til noget. Og af de fem, der sad der omkring år 1900, ragede ingen særligt op. Tager man det officielle billede af fakultetet fra 1889, var det alene gammeltestamentleren Frants Buhl (1850-1932), der var blevet afløst, nemlig af Johannes C. Jacobsen i 1891. I faget Gammel Testamente havde den historiske kritik således vundet fodfæste allerede i de sidste årtier af 1800-tallet med Frants Buhl, der var professor i faget 1882-1891, men som, da han efter at have haft et professorat i Leipzig vendte tilbage til København, blev professor i semitisk filologi. I Gammel Testamente var tyskeren Julius Wellhausen (1844-1918) i denne periode det store navn i historisk-kritisk bibelforskning, og den wellhausenske kritiske linje blev også fulgt af Buhls efterfølger 1891-1929, Johannes C. Jacobsen (1862-1948). Det var således faget Gammel Testamente, der tegnede sig for nybruddet i retning af større videnskabelighed.

Ellers sad de ”gamle” der endnu, nytestamentleren L.W. Schat Petersen (1851-1903; professor 1887), nytestamentleren og dogmatikeren Peder Madsen (1843-1911; docent 1875, professor 1876-1909, hvorfra han blev Sjællands biskop), systematikeren Carl Henrik Scharling (1836-1920; docent 1867, professor i etik og religionsfilosofi 1870-1916; især kendt fra *Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard* (1862)) og kirkehistorikeren Fredrik Nielsen (1846-1907, professor 1877-1900, hvor han blev biskop i Ålborg); Fredrik Nielsen, der tilhørte den grundtvigske fløj, var udgiver af det indtil i dag bedste danske opslagsværk inden for teologi, nemlig *Kirke-Leksikon for Norden I-IV*.²

Det var derfor naturligt nok Jacobsen, der – mindre naturligt – sammen med Peder Madsen måtte forsvare det historiske bibelsyn over for Indre Missions høvding, Vilhelm Beck, da denne i 1896 på et Bethesdamøde angreb fakultetet for dets skyld i, at ”det er kommet ud i den store masse at bibelen er en upålidelig bog som man ikke behøver at tro. *Derfor: på knæ, professorer! For den hellige skrift.*” At det fik både Madsen og Jacobsen til at bedyre, at de også forberedte deres forelæsninger ved bøn, viser afstanden i situationen fra dengang til i dag. Hvor denne ”bekendelse” imidlertid kan overraske for Jacobsens vedkommende, er den sikkert faldet helt naturligt for Madsen. Han var stokkonservativ og blev af den senere vinder af en halv Nobel-pris (1917), Karl Gjellerup (1857-1919), noget ondskabsfuldt, men vist ret træffende skildret i romanen *Germanernes*

² Aarhus: Jysk Forlagsforretning 1900-1929; fra bind II (1904) Aarhus: Forlaget for Kirke-Leksikon; fra bind III (1911) trådte J. Oskar Andersen (se nedenfor) til som medudgiver, da Fredrik Nielsen i mellemtiden var afgået ved døden. Oskar Andersen står som hovedudgiver af bind IV.

Lærling fra 1882. Hans syn på, hvad en professor i NT skulle være, kom i øvrigt til udtryk i en henvendelse til en sognepræst, som han ønskede skulle overtage lærestolen, men som ikke ville have stillingen, fordi han mente at mangle videnskabelige kvalifikationer. Her hed det: ”Der gives sikkert intet theologisk Fag, hvor det mindre kommer an paa, om den vedkommende har

drevet et udpræget Fagstudium i Forvejen. Thi som De ved, foreligger jo Udbyttet af Fortidens exegetiske Arbejde saa samlet, saa overskueligt og let tilgængeligt, at det er temmelig let at sætte sig ind deri.” Så hvad det kommer an på – hedder det videre – er, at Det Nye Testamente ”er levende for vedkommende, at han medbringer exegetisk Blik og Herredømme over de kristelige Tanker”, og ”fremdeles kommer det, som jo for øvrigt overalt, hvor Talen er om Kaldsgjerninger i Kristendommens Tjeneste i vore Dage, an paa, at han ved en vederhæftig og vægtfuld personlig Optræden kan udfylde Pladsen”.³ Det er jo et godt professorspejl at have ved hånden!

Liberalteologien vinder fodfæste

Det konservative præg var blevet forsøgt fastholdt i 1901 ved en bevæget professoratbesættelse i kirkehistorie. Stærke – det skulle også vise sig endnu at være de stærkeste – kræfter ønskede den kun 25-årige Valdemar Ammundsen (1875-1936), der havde gjort sig fortjent ved i en guldmedaljeafhandling at forsvare ægtheden af 2. Petersbrev. Dermed kunne man undgå J. Oskar Andersen (1866-1959), der repræsenterede en kritisk tilgang til kirkehistorien. Til sidst udskrev man en konkurrence, der fremkaldte tre afhandlinger om kirkefaderen Novatian, nemlig af henholdsvis Valdemar Ammundsen, J. Oskar Andersen og Frederik Torm. De blev alle trykt i bogform. Den forsmåede Oskar Andersen fik hermed en anledning til en livslang bitterhed, som vi igen er blevet mindet om i Tine Reehs Hal Koch-disputats. Valdemar Ammundsen viste sig i øvrigt at være en skuffelse i den forstand, at han udviklede sig i liberalteologisk retning. Og det var ellers netop denne teologiske retning, hvis store navn var tyskeren Adolf Harnack (1851-1930), man ønskede at holde ude, ikke alene af kirken, men også af fakultetet. Kort sagt stod liberalteologien for en kombination af historisk kritik, ikke mindst inden for bibelforskningen, og psykologiserende kristendomsforståelse – ”al Teologi er Psykologi” kunne en af dens fremmeste danske repræsentanter, F.C. Krarup (1852-1931) hævde – og den arbejdede derfor med Jesus og andre som religiøse genier, idet man udlagde det supranaturale i psykologiserende kategorier.

For fakultetet som helhed afstrejfedes overhovedet i tiden frem til 1925 det konservativt-kirkelige præg, således at Leif Grane kan sætte hele perioden 1901-1925 under overskriften ”Den liberale periode”. Tager man det officielle fakultetsbillede fra 1911, har det nu syv portrætter, nemlig af Johannes C. Jacobsen, C.H. Scharling, V. Ammundsen, J. Oskar Andersen,

³ Citeret efter Grane, *Det teologiske Fakultet*, 420-421, der har det fra P.G. Lindhardt, *Fem Aalborg-Bisper* (Aalborg: Frede og L.G. Lauritzen 1954) 71. Den pågældende var P.J. Pedersen, som i 1884 blev stiftsprovst i Ålborg.

der var blevet docent i 1908, men fik et ekstraordinært professorat i 1913 og var universitetets rektor 1929-1930, Frederik Torm, som vi skal vende tilbage til, den grundtvigianske dogmatiker J.P. Bang (1865-1936; udnævnt til professor i 1910 ved Madsens afgang; pensioneret 1924) og Christian Glarbo (1875-1920, docent i Ny Testamente 1910-1916, hvor han blev professor i etik og religionsfilosofi, da Scharling omsider gik af). To docenter har altså nu fået lov til at være med.

Det skal her parentetisk nævnes, at det i 1800-tallet havde været en selvfølge, at såvel lærere som studenter var medlemmer af Folkekirken og

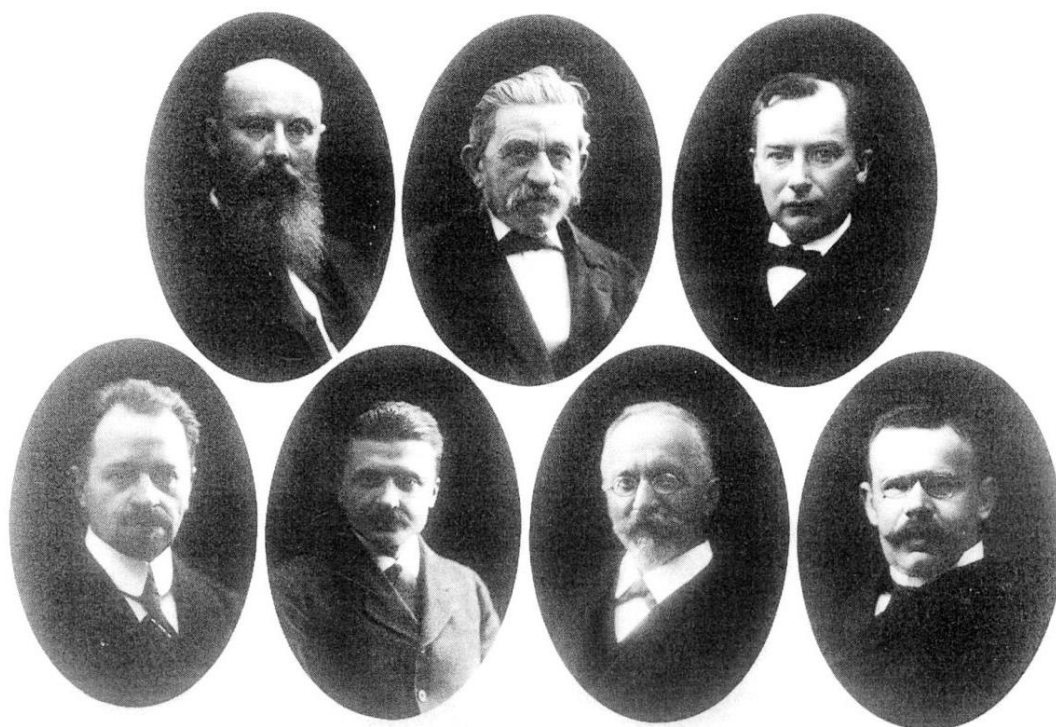

Fig. 95. Det teologiske Fakultet 1911. Fra venstre ses øverst: J. C. Jacobsen, C. H. Scharling, V. Ammundsen. Nederst: J. Oskar Andersen, F. E. Torm, J. P. Bang og Chr. Glarbo. Fr. Riise fot. KU.

helst også personligt troende, og konsistorium gik som noget givet ud fra, at fakultetet havde konfessionelle forpligtelser. I 1924 kom det dog dertil, at Undervisningsministeriet fulgte en indstilling fra fakultetet om, at medlemskab ikke kan forlanges af professorerne, og at et tilsvarende krav til eksamenskandidater er illusorisk, da det ikke giver nogen garanti for virkelig tilslutning til folkekirkenes lære. Med profetisk klarsyn rejste det dog den betænkelighed hos professor Jacobsen, at man dermed kom til at åbne mulighed for, at katolikker kunne blive professorer, hvad der jo faktisk omkring halvfjerds år efter skete netop i hans fag.

Det blev i denne periode den konservative bannerfører inden for faget Ny Testamente, Frederik Torm (1870-1953), der forsvarede sin del af den hellige skrift mod den meste kritik – han var professor i faget 1903-1940. Han førte arven fra Peder Madsen videre og lod bl.a. L.W. Schat Petersens umulige NT-kommentarer genudgive, en af dem så sent som i 1931 – de blev ellers af Fredrik Nielsen karakteriseret som noget af det ”fladeste og åndløseste”, deres forfatter som ”en tør sild”; loyalitet har ikke altid været det mest fremtrædende træk i kollegialiteten på fakultetet. Dog fik liberalteologien også i faget Ny Testamente efterhånden fodfæste i skikkelse af Holger Mosbech (1886-1953), der kom til at stå som et kritisk alternativ til Torm. Mosbech var ellers allerede i 1916 blevet lic.theol. (kort efter blev denne grad konverteret til en doktorgrad), men måtte fra 1916 til 1936 – formodentlig på grund af Torms intriger – ”nøjes” med et docentur. Først da fik han et ekstraordinært professorat, og da Torm gik af i 1940, ”hæv-nede” Mosbech sig ved at søge og få det ordinære professorat, som han bestred til sin død i 1953 – det år, hvor hele fire forhenværende og daværende

Fig. 96. Auditorium 10 – teologernes auditorium – under en forelæsning af Torm. Kateder og bænke stammer fra indretningen efter bygningens opførelse i 1830'erne og stod her, indtil auditoriet for få år siden indrettedes til andet formål. Efter »Københavns Universitet 1929. Udgivet i Anledning af 450 Aars Jubilæet«, 1929.

professorer gik bort (nemlig foruden Torm og Mosbech kirkehistorikeren Jens Nørregaard (1887-1953) og gammeltestamentleren Aage Bentzen (1894-1953), der i 1929 havde efterfulgt Jacobsen).

Dermed er vi nået frem til det officielle foto af fakultetet fra 1928, der fremstår som et gruppebillede. Det omfatter nu ti mænd, nemlig Holger Mosbech, Lorenz Bergmann (1875-1969; fra 1918 lektor i missionshistorie, 1923 docent og 1939-1947 professor i samme fag), Hans Fuglsang-Damgaard (1890-1979; docent i systematisk teologi fra 1925 til 1933, hvor han blev stiftprovst i København og allerede året efter biskop sammesteds),

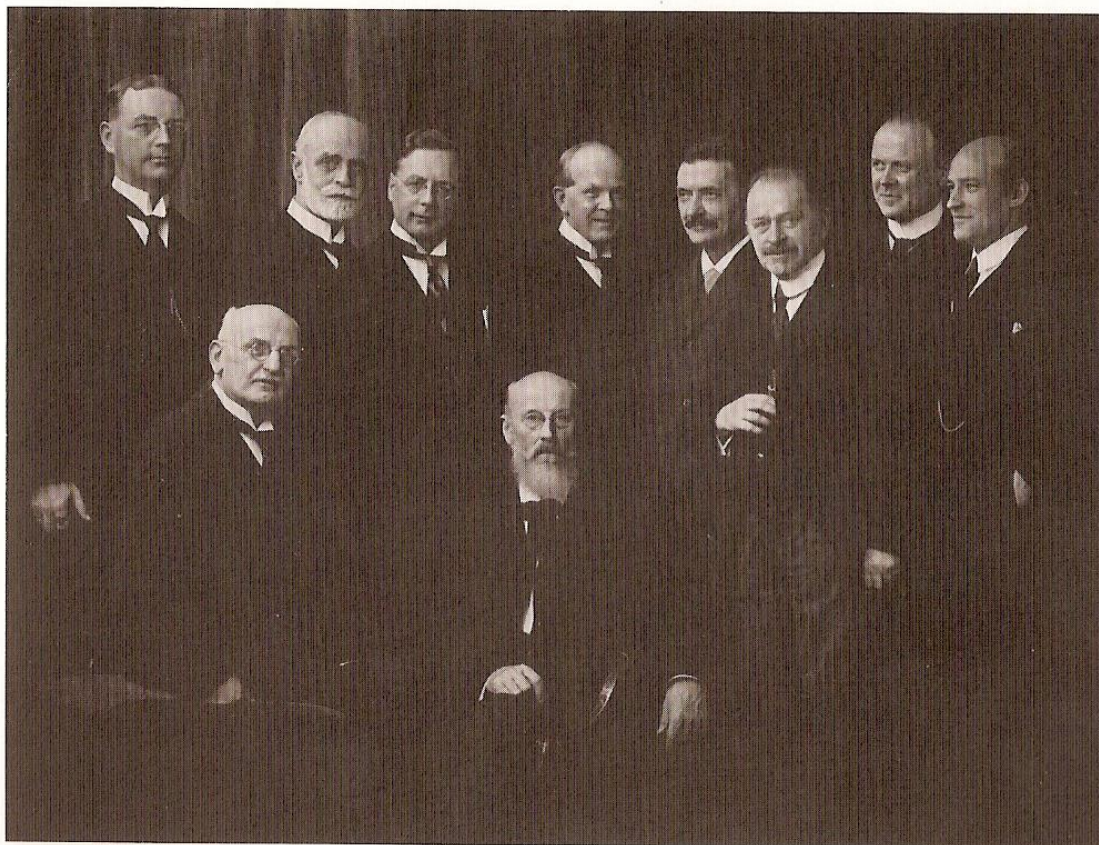

Fig. 103. Det teologiske Fakultet 1928. Stående fra venstre: Holger Mosbech, Lorenz Bergmann, Hans Fuglsang-Damgaard, Jens Nørregaard, Frederik Torm, J. Oskar Andersen, Niels Munk Plum, Aage Bentzen. Siddende: Eduard Geismar og J. C. Jacobsen. Foto. KB. Billedsamlingen.

professorerne Jens Nørregaard, F. Torm, J. Oskar Andersen, Niels Munk Plum, docent Aage Bentzen og professorerne Eduard Geismar og Johannes C. Jacobsen, altså seks professorer og fire docenter.

Det måske største navn i dansk gammeltestamentlig forskning i denne periode, den allerede omtalte Johannes Pedersen – ham med værket *Israel* – blev aldrig professor i GT, da han efter at være blevet docent i faget afløste Buhl som professor i semitisk filologi i 1922. Som nævnt afløste Bentzen i 1929 Jacobsen som professor – han havde været docent siden

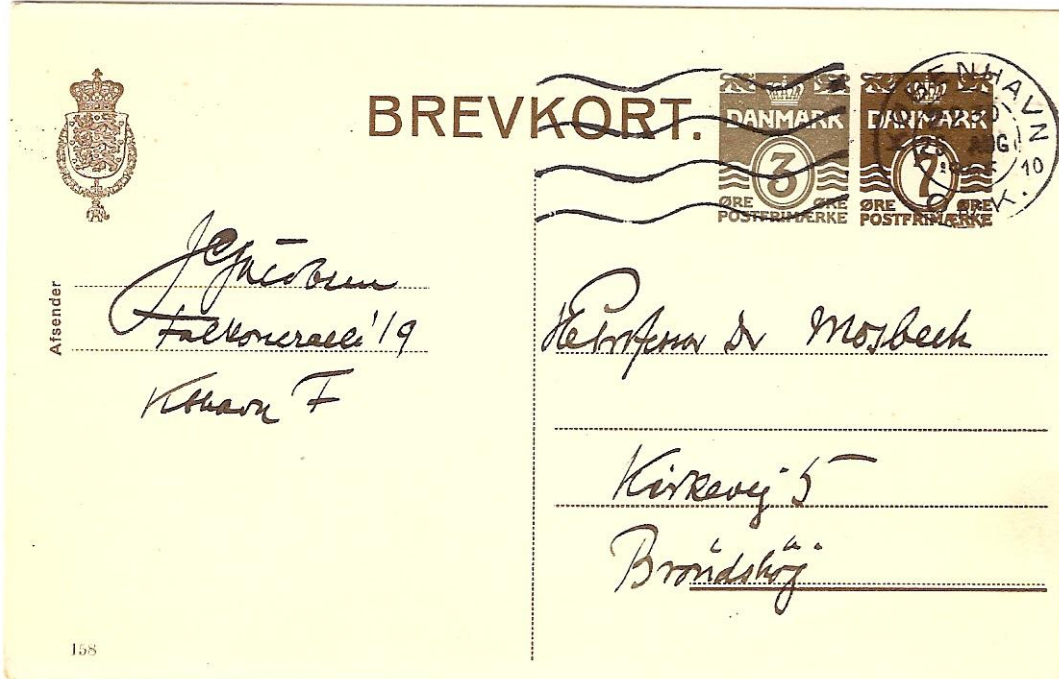
Eksempel på faglig udveksling mellem en gammel- og en nytestamentler med Julius Wellhausen som mellembestemmelse

Kære Kollega! Det glædede mig at se Dem her igaar

I Das Evangelium Marci 1903 siger Wellhausen til 11,12-14: Weiss weiss, dass die Verwünschung des Feigenbaumes von Jesu "natürlich" nur symbolisch gemeint und ohne Absicht von Gott dennoch realisiert sei – er hat Jesum verstanden und Gott hat ihn missverstanden.

Venlig hilsen. Deres hengivne

J.C. Jacobsen

26-8-1946

Kære Kollega! Det glædede mig at se Dem her igaar.

I Das Evangelium Marci 1903 siger Wellhausen til 11,12-14: Weiss weiss, dass die Verwünschung des Feigenbaumes von Jesus "natürlich" nur symbolisch gemeint und ohne seine Absicht von Gott dennoch realisiert sei – er hat Jesum verstanden und Gott hat ihn missverstanden.

Venlig hilsen. Deres hengivne

J. Jacobsen

1923, men samme år fik faget desuden ekstraordinært en docent, nemlig Flemming Friis Hvidberg (1897-1959), hvis stilling dog i 1941 blev omdannet til et ekstraordinært professorat. Mens Bentzen i 1954 blev efterfulgt af Eduard Nielsen, blev Hvidberg i 1961 efterfulgt af Svend Holm-Nielsen (1919-2009) – det skete i øvrigt ved en kaldelse. Og Mosbechs ekstraordinære professorat blev i 1949 besat med Olof Linton (1898-1980), idet Mosbechs efterfølger i det ordinære professorat i 1955 blev Bent Noack (1915-2004). Linton var i nyere tid den første udlænding i fakultetet, en lærd, musikalsk og lidt distræt type præget af eftertænkksomhed. Om ham kender overleveringen følgende Treppenwitz: Da Hal Koch engang i forbifarten spurgte ham, hvad Paulus mente med det vrøvl, han havde skrevet dér og dér, blev Linton ham i første omgang svar skyldig. Men senere stod det ham klart, hvad han skulle have svaret: Mente Paulus noget med det, var det ikke noget vrøvl, men var det vrøvl, havde han selvfølgelig ikke ment noget med det. Ved en fest, der blev holdt i Teologisk Forening i forbindelse med Lintons afsked i 1969, blev der sagt mange og smukke ord. Ved det følgende møde i foreningen takkede Linton for aftenen, også for de smukke ord – de havde, sagde han, især glædet hans hustru, for hun

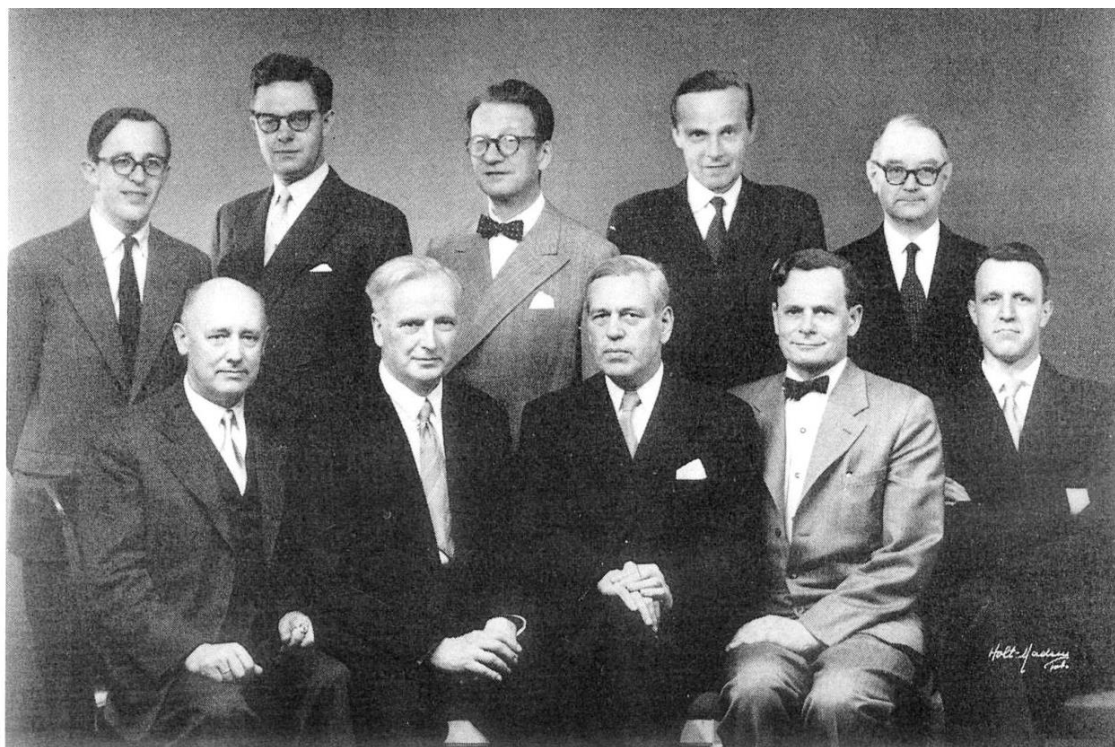

Fig. 114. Det teologiske Fakultet 1957. Stående fra venstre: Eduard Nielsen, Niels Knud Andersen, Flemming Hvidberg, Torben Christensen, Kristen Ejner Skydsgaard. Siddende: Søren Holm, N. H. Søb, Olof Linton, Hal Koch og Bent Noack. Holt-Madsen fot. KU.

troede på dem. Med Linton og Noack er vi imidlertid for bibelfagenes vedkommende nået frem til min studietid.

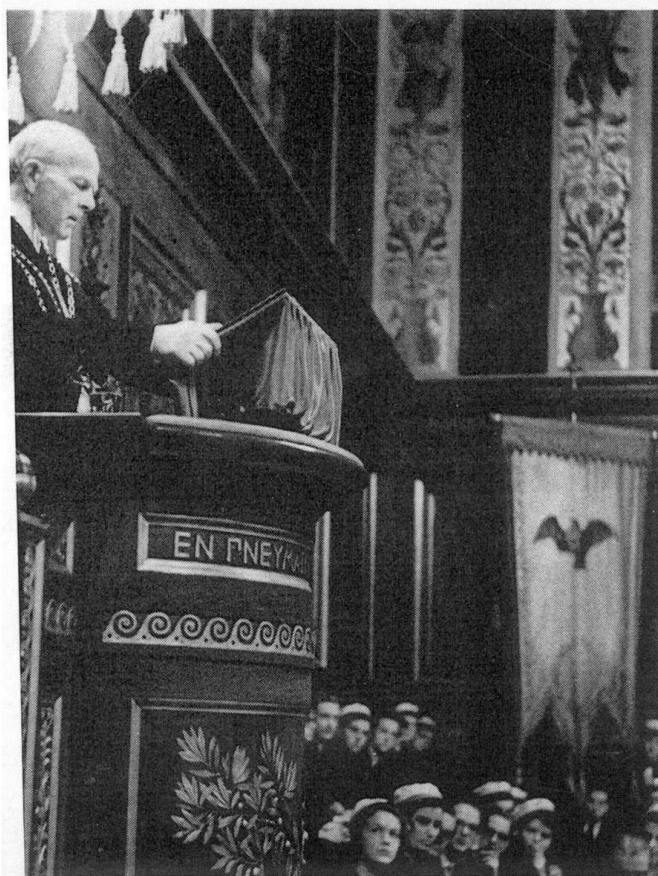

Fig. 107. Jens Nørregaard på talerstolen i universitetets festsal som rektor (1942-1948). Billedet stammer fra immatrikulationsfesten 1943. Foto. KB. Billedsamlingen.

I faget kirkehistorie blev som nævnt Valdemar Ammundsen professor i en ung alder – og frem til, han blev biskop i Haderslev Stift i 1923. Efter altså at have været midlertidig lærer siden 1903 og siden 1908 docent, blev J. Oskar Andersen professor i faget 1913-1936 – han stod for det nøgterne og kunne kalde systematisk teologi for ”ætervaderi”. Han er udmærket skildret i Tine Reehs disputats og var for øvrigt min fars foretrukne forelæser i faget. Også missionshistorikeren Lorenz Bergmann hører hjemme her, idet han blandt andet skrev en meget benyttet *Kirkehistorie* for ”minimalister” (og seminarier) – den kom første gang 1908-1910 og sidste gang i en 8. udgave 1958-1961. Den store lærer blev dog nok Jens Nørregaard (1887-1953), der bestred et professorat i kirkehistorie fra 1923 og frem til sin død i 1953 – dengang gik rektoratet på skift mellem fakulteterne, og Nørregaard sad netop inde med dette embede 1942-1948. Kirkehistorie har jo i nyere tid været et fag, der i høj grad fastholdt et historisk aspekt også i sin omgang med lærebøger. I løbet af tyverne og trediverne havde Nørregaard skabt en bearbejdelse af den svenske lærebog i kirkehistorie af Hjalmar

Holmquist, og den vandt nærmest kanonisk status og skabte en ejendommeligt kontinuitet: Min far, der blev kandidat i 1932, gik op efter denne fremstilling, og minsandten om jeg ikke omkring fyrré år senere selv kunne gøre det samme. Ganske vist udkom der i årene 1969-1976 en ny fremstilling i tre bind af Torben Christensen og svenskeren Sven Göransson, som metodisk var mere tidssvarende, men rigtig nok savnede anekdotisk stof. Så nej. Efter Torben Christensens død i 1983 vendte man hurtigt tilbage til Holmquist-Nørregaard og sørgede for et fotografisk optryk.

Det blev så i øvrigt Hal Koch (1904-1963), der efter sin udnævnelse i 1937, skønt Nørregaard-elev, mest kom til at videreføre Oskar Andersenlinjen ved at indføre nyere profan-historisk metode i faget. Kirkehistorien var en del af historien som sådan. Det betød, at man ikke først og fremmest hæftede sig ved de store personligheder – Nørregaard havde her især arbejdet med Augustin – men mere så på de kræfter og udviklingsforløb i samfundet, der kom til at blive medbestemmende for kirken ned gennem tiderne, idet den religiøse personligheds betydning blev nivelleret ind i den øvrige historie. Nørregaards efterfølger blev Torben Christensen (1921-1983), udnævnt i 1954, mens et ekstraordinært professorat i dansk kirkehistorie i 1957 blev besat med den anden ansøger til Nørregaards stilling, Niels Knud Andersen (1916-1987). Dermed var der så de tre professorer i faget, som jeg oplevede i min studietid.

I systematisk teologi, hvor altså Peder Madsen også figurerede frem til 1909 i dogmatik (og NT), var ”kongerækken” ellers i dogmatik grundtvigianeren J.P. Bang (1865-1936), udnævnt til professor i 1910 ved Madsens afgang – også han havde gjort sig gældende inden for faget NT. Chr. Glarbo, der ligefrem var begyndt som lærer i NT, men også beskæftigede sig med religionsfilosofi, blev endelig professor i 1916, da Henrik Scharling, der holdt urimelig længe ud i embedet, omsider som firsårig tog sin afsked; Glarbo døde dog efter kun få år i 1920 og blev efterfulgt af Eduard Geismar (1871-1939), mens Niels Munk Plum (1880-1957) i 1924 afløste Bang i stillingen frem til 1942, hvor han blev biskop over Lolland-Falster stift. Først med udnævnelsen af Niels Hansen Sjøe (1895-1978), til at begynde med til docent i 1934, siden i 1939 til professor i systematisk teologi (frem til 1965/66 og med etik og religionsfilosofi som hovedområde), trængte dog den nye såkaldte dialektiske teologi for alvor ind i fakultetet. Her var det store navn schweizeren Karl Barth (1886-1968). I denne teologiske retning, der også blev benævnt gletcherspalte-teologien, fordi den satte den afgrund mellem Gud og menneske, som liberalteologien havde bestræbt sig på at overkomme, blev den historisk-kritiske videnskabs resultater, ikke mindst med hensyn til den historiske Jesus, løst fra troens tyding. For denne teologi byggede ikke på det videnskabeligt begrundelige,

Fig. 125. Niels Hansen Søe (1895-1978), præst 1928-1933, docent i systematisk teologi 1934-1939, professor 1939-1965, dr.theol.h.c. (Oslo) 1951. Foto. KB. Billedsamlingen.

men på forkyndelsens, det såkaldte kerygmas tiltale. Man skelnede nu – mere eller mindre – konsekvent mellem den historiske Jesus og forkyndelsens Kristus. Den store inspirator i dette blev tyskeren Rudolf Bultmann (1884-1976), hvis navn i efterkrigstiden i øvrigt i konservative kredse kom til at stå for alt ondt. Skønt dialektisk teolog var Søe slet ikke tidehvervsmand, men udpræget kirkelig, og et af hans hovedværker var en *Kristelig etik* fra 1942 (5. oplag/udgave 1962). Overleveringen vil vide, at Søe kunne fortælle, at han havde mødt synden i et lysthus i Hvidovre – det var dog ikke personligt så at sige, men i skikkelse af en sømands skriftemål. Han udgav i øvrigt i 1951 en bog om *Karl Marx og Marxismen*, hvad der var temmelig avanceret på det tidspunkt og til dels skyldtes en drøm om, at kommunismen trods alt havde noget godt at bringe. Den dialektisk-teologiske grundholdning gjorde sig også gældende hos dogmatikeren K.E. Skydsgaard (1902-1990), der blev docent i 1940 og professor 1942 og frem til sin pensionering i 1972. Skydsgaard var den sidste dogmatiker, hvis stillingsbeskrivelse også indbefattede faget Ny Testamente. Den eneste repræsentant for fortiden i efterkrigstidens fakultet blev således Søren Holm (1901-1971), der blev docent i 1943 og professor i 1947. Søren Holm kunne opleves stærkt utidssvarende – Søe skriver i *Dansk teologi siden*

1900, ”kærligt” om denne kollega, at ”han er påfaldende præget af en fortid, der i øvrigt nu føles som meget fjern” (161) – men han var til gengæld en holdeplads for ”gode historier”. Således kunne han indlede en eksamination ved blot at sige: *Mons regius!* – og det var så op til kandidaten at finde ud af, at det betød Königsberg, og at det altså var filosofen Immanuel Kant, vedkommende skulle op i. En kvindelig kandidat, der slet ikke var tilfreds med en given karakter, spurgte – og hun kunne først komme til efter den efterfølgende eksamination – om, hvad der havde betinget karakteren. Hvortil Søren Holm lakonisk, men jo også helt præcist svarede: Præstationen, præstationen! Ved et møde, hvor den dengang meget berømte svenske teolog Anders Nygren havde holdt foredrag og derunder udlovet en dusør på 100 kr. til den, der kunne besvare et bestemt spørgsmål, rakte Søren Holm hånden op med modspørgsmålet: Er det 100 svenske kroner eller 100 danske? – i dag er svenske kroner jo øst-valuta, men dengang var de af sølv og kursen lå nærmest fast omkring 130 øre.

Fig. 117. K. E. Skydsgaard (t.v.) og Søren Holm ved en nytårskur. Skydsgaard er i ornat med »fløjlsmane«, den teologiske doktorkjole. På hovedet bærer han en svensk doktorhat. Søren Holm, der var dr.phil., er i kjole og hvidt. Til ungdomsvenskabet, der holdt trods stor teologisk uenighed, føjede de naboskab, idet Skydsgaard i hele sin professortid boede i »Professorgaarden«, St. Kannikestræde 11, medens Holm i en lang årrække som regensprovst boede i nr. 2.

I bibelfagene herskede i denne periode det, som jeg har kaldt ”den store konsensus”. Alle forskelle ufortalt var man enige om at arbejde i forlængelse af den historisk-kritiske metode i dens klassiske udformning:

Det drejede sig om med de bibelske skrifter som kilder at nå frem – eller rettere tilbage – til begivenhederne bag det fortalte (referentialiteten). Det gjaldt i GT for Eduard Nielsen og Svend Holm-Nielsen, i NT for Olof Linton, Bent Noack, men også for Børge Diderichsen (1906-1989; udnævnt til ekstraordinær professor i 1965; pensioneret 1976) – og siden desuden for Niels Hyldahl (1930-2015), der i 1969 efterfulgte Linton, da denne faldt for aldersgrænsen. Hyldahl, der i øvrigt som sin lærer Johannes Munck var begyndt som patristiker, har været med til at lægge grunden under en ny Paulus-kronologi og dermed cementere den kendsgerning, at Paulus er det ældste kendte vidne om Kristus-troen. Det var i forlængelse af denne ”store konsensus”, at *Gads danske Bibelleksikon* i to bind blev skabt i 1965-1966 og *Bibelen i kulturhistorisk lys* i ni bind blev udgivet på Politikens Forlag i 1968-1971, ligesom også Holm-Nielsens og Noacks lærebøger i henholdsvis Gammel og Ny Testamente for seminarier fik stor gennemslagskraft og en lang – faktisk alt for lang – levetid. Det var også med denne generation af lærere i bibelfagene, at det endelig kom til en adskillelse mellem den enkeltes videnskabelige forskningsresultater og personlige holdning til kristendommen. Således er det vidnefast (min svigermor), at Svend Holm-Nielsen ved et møde i Folkevirke kunne svare en nydelig dame (enken efter Paul la Cour), som bekymret spurgte til hans tro: ”Hvad kommer det Dem ved?” Som vi skal vende tilbage til det, blev NT faget, hvor den første kvinde blev fastansat lektor. Det var Martha Byskov Hansen (1919-2010; siden blev Hansen mellemnavnet), der efter at have været amanuensis fra 1963 var lektor i faget 1972-1989.

Årene med konkurrence fra det nye teologiske fakultet i Århus

Under krigen blev der oprettet et teologisk fakultet ved det nye universitet i Århus. Det skete først og fremmest på initiativ af patristikeren og nytestamentleren Johannes Munck (1904-1965), der i 1938 var blevet udnævnt til professor i nytestamentlig eksegesi under Det Humanistiske Fakultet. Århus-fakultetet fik hurtigt en stjernebesætning bestående af kirkehistorikeren P.G. Lindhardt (1910-1988), systematikerne K.E. Løgstrup (1905-1981) og Regin Prenter (1907-1990) og senere desuden Johannes Sløk (1916-2001) – alle kandidater og – med undtagelse af Sløk – doktorer fra København. Det nye fakultet blev fra slutningen af halvtredserne og frem til første generations afgang i halvfjerdsere en konkurrent, fordi det – delvis med rette – blev oplevet som mere spændende og progressivt. Anden generation magtede dog ikke at fastholde dette ry, og da Århus tilmed valgte at gå sine egne veje studieordningsmæssigt, blev ophold i studietiden vanskeliggjort – således læste ikke helt få ”københavnere” (f.eks. jeg selv) indtil da et eller flere semestre i Århus. Fakultetets historie blev dermed ikke længere, end

at jeg har hilst på både dets grundlægger – det var ganske vist som gymnasiast og ved en familiefest – og dets nedlægger.

Professorvældets sidste dage: teologisk udglidning og ubehagelige sager

Midt som man stod i konkurrencen med det nye teologiske fakultet i Århus, ikke mindst på det systematiske felt, begik fakultetet – nærmest bevidst – en uklog handling og bekræftede siden ordet om, at én ulykke sjældent kommer alene. Da Sjøe faldt for aldersgrænsen i 1965, stod valget – jeg kan ikke erindre, at der var andre ansøgere, men det var der nok – mellem Sjøe-eleven Poul Henning Jørgensen (1930-1985) og Kierkegaard-forskeren Niels Thulstrup (1924-1988). Formodentlig af tidehvervs-ideologiske grunde ville de toneangivende i fakultetet slet ikke have Poul Henning Jørgensen, der også noget frimodigt havde ført sig ikke så helt lidt frem som Sjøes selvfølkelige efterfølger. Derfor valgte man Thulstrup, der tiltrådte i 1968. Dermed havde man skabt sig et problem. Thulstrup var – skal jeg udtrykke det sådan – stærkt særegen, og en ubehagelig afskedigelsessag førte til hans afgang i 1986. Da Søren Holm i 1971 gik af på grund af alder, var Poul Henning Jørgensen selvfølkelig stadig ikke en ”option” for fakultetet – Granes fremstilling i Fakultetets historie er her påfaldende diplomatisk – så det endte med, at den svenske religionsfilosof, Urban Forell (født 1930), der især havde interesseret sig for sproganalytisk filosofi, blev konstitueret i 1972 og siden udnævnt. Med Thulstrup begyndte vota i øvrigt at vokse i omfang, så at den gamle skik med et trykke dem i årsskriftet måtte forlades – man kunne jo ikke trykke omkring 100 sider, selv om de var rensede for åbenlyse injurier!⁴

Thulstrup var endnu i mine første år, hvor han stadig var på fakultetet, et endog meget hyppigt samtaleemne. Ved en frokost på Institut for Bibelsk Eksegese, hvor emnet for jeg ved ikke hvilken gang var oppe, sagde John Strange, der jo ikke var en del af professorvældet, at han vidste, hvad hans

⁴ Om det nu var Thulstrups votum-skrivning eller ej, så var det i hvert fald på den tid, vota svulmede op, så den gode gamle skik med at trykke dem i Universitetets årbog ophørte. Dermed begyndte den voksende hemmeligholdelse, som blev ledsaget af forsikringer om større åbenhed i forvaltningen. Jeg har i mine gemmer det votum, der blev afgivet, da Hejne Simonsen (1922-1989) i 1967 blev professor i NT i Århus, og hvor der var tre yderligere ansøgere, nemlig Søren Giversen, Niels Hyldahl og Poul Nepper-Christensen. Det samlede votum stod aftrykt i Aarhus Universitets årsberetning under ”Det teologiske fakultets virksomhed i det akademiske år 1966-67” og fylder syv sider, ganske vist sat med småt. Siden kom en tid, hvor alle ansøgere ganske vist fik tilsendt det fulde votum, men kun måtte meddele indholdet af det afsnit, der angik dem selv. Næste skridt var, at hver enkelt ansøger kun fik tilsendt sit eget votum. Fra da af var det kun udvalget og fakultetsrådet, der kunne sammenligne.

far, der var kemikaliegrosserer, ville have gjort i sådan en sag. Hvad da? – blev der interesseret spurgt. Jo, han ville have kaldt vedkommende ind på sit kontor og sagt, at firmaet desværre ikke længere havde brug for hans arbejdskraft; han kunne gå ned til kassen og få, hvad han havde til gode. Nå! Og idet vedkommende så var på vej ud af døren, ville faren tilføje: Lige én ting til. Vil De sige dernede, at de, der har ansat Dem, også er fyrede. Det var den slags indslag, der gjorde min meget gode ven John populær, men ikke i alle kredse.

I øvrigt overværede jeg i 1968, at min svigerinde var oppe til kandidateksamen hos Thulstrup, der indledte med at spørge: Hvilken filosof tror De, at jeg tænker på? Da min svigerinde ikke skulle nyde noget af at sige Kierkegaard, som jo var professorens altdominerende interesse, foreslog hun forskellige andre store navne fra filosofihistorien. Men nej, det var ikke nogen af dem, han havde i tankerne. Til sidst opgav min svigerinde, hvorefter Thulstrup fremkom med et navn – det var Erich Przywara – der tydeligvis ikke sagde hende noget – for nu slet ikke at tale om os andre. Dengang var det imidlertid endnu sådan, at eksaminer altid havde et større publikum af studerende og undertiden også lærere, og nede fra salen lød det tydeligt fra Svend Holm-Nielsen: ”Ham har han sku’ selv fundet på!”

Det skal dog retfærdighedsvis også omtales, at det var Thulstrup, der institutionelt fik Kierkegaard gjort til en del af fakultetets arbejdsområde. Forgængere havde her ikke mindst Ammundsen, Geismar og Søe været, men Thulstrup fik ligefrem oprettet et institut og gennem en stor udgivervirksomhed og internationale kontakter bragt dansk Kierkegaard-forskning frem i første række, hvor den jo stadig befinder sig.

Fra den følgende tid vil jeg kun fremdrage to sager, der virkelig satte ondt blod i lærerkorpset. Den første var i forbindelse med udnævnelsen af en efterfølger til Torben Christensen efter dennes alt for tidlige død i 1983. Da var afgørelsen henlagt til det fakultetsråd, der nu også omfattede repræsentanter fra studenter- og TAP-gruppen. En indstilling, hvor fire gik ind for én ansøger, en enkelt for en anden, skulle egentlig have været uproblematisk, hvis ikke den indkaldte jurist fra centraladministrationen, H. Gade-Rasmussen, fejlagtigt havde belært rådet om, at man kunne stemme om den. Denne sag, der også førte til Gade-Rasmussens forflyttelse, fremkaldte en giftig atmosfære, der ikke kun handlede om ansøgerne, men tydeliggjorde skillelinjer i fakultetet, som dels længe havde været der, dels holdt sig længe fremover. Den anden sag var et åbent oprør mod dekanatet i august 1999, hvor dekanen, Jens Glebe-Møller (født 1933), var fremkommet med et forslag om at sammenlægge teologi med humaniora, dvs. frivilligt flytte ud på KUA. At der også var andet i den sag, er rigtigt nok, men den førte til noget så sjældent som et dekanskifte i utide, idet den

prøvede John Strange (født 1934) vendte tilbage (han gik af i 2002) – han havde været dekan før, men måtte selvfølgelig holde op, da han i rektor Ove Nathans sidste periode blev prorektor, nemlig fra 1991 til 1994. Det var alt sammen, før dekaner blev ansat ovenfra og derfor vel er uvæltelige.

Den nye tid og metodepluralismens sejr

Den selvfølgeligelige sammenhæng i fakultetet forsvandt sammen med professorvældets formelle afskaffelse ved den nye styrelseslovs ikrafttræden i 1970. I en artikel i *Dansk Teologisk Tidsskrift* i anledning af hundredåret for N.H. Søes fødsel formulerede Jørgen I. Jensen den sandhed, at de teologiske krige, der dengang, dvs. i vores studietid i 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne, blev udkæmpet, og som syntes at skyldes uoverstigelige meningsmodsætninger, set på afstand svandt ind og efterlod et billede, der viste, at man jo kæmpede på samme bane og stort set efter de samme regler.⁵ Den følgende tid blev billedet mere rystet. Ungdomsoprøret i 1968 og den nye styrelseslov i 1970 kom til at betyde en stærk udvidelse af lærerkorpset på grund af en stærkt øget undervisningsaktivitet. Det skete imidlertid blandt andet i skikkelse af ansættelse af en række undervisningsassistenter, der siden også efter at have været adjunkter blev fast ansat som lektorer. Der blev her i flere tilfælde set bort fra formelle kvalifikationer i skikkelse af doktor- og licentiatgrader – i dag ville man vel ikke tænke på at ansætte nogen uden i hvert fald en ph.d.-grad. De mange nye ansættelser førte sammen med den nye tid snart til en metodepluralisme, hvor en række nye perspektiver vandt indpas.

Ganske vist gjaldt som altid, at for de gamle, som faldt, kom der nye overalt. Jeg har nævnt Thulstrup og Forell i etik og religionsfilosofi, og Theodor Jørgensen (født 1935; pensioneret 2004) efterfulgte i 1974 Skydsgaard i dogmatik. I 1980 blev den dengang marxistisk inspirerede Jens Glebe-Møller professor i dogmatik (pensioneret 2003) – han efterfulgte den stærkt økologisk orienterede Ole Jensen (født 1937), der blev udnævnt i 1974, men allerede i 1978 forlod firmaet igen, bl.a. med den begrundelse, at han var et antennemenneske – vi burde måske på fakultetet som i bilvaskehaller have skiltning om, at for antenner og pyntelister garanteres der ikke. Normalt var professorer ellers blevet, til man bar dem ud, eller – senere – de faldt for aldersgrænsen eller – især tidligere – blev biskopper. Ole Jensen blev ”kun” domprovst.

Særlig betydning som inspirerende lærer i systematik for en kreds af fremmelige studerende fik Bent Hahn (født 1936), der efter et adjunktur i

⁵ ”N.H. Søe. Uofficiel fejring i erindringen. I anledning af 100-års dagen 29. november 1965”, *Dansk Teologisk Tidsskrift* 59 (1996) 81-105.

1970 blev lektor i 1972. Bent Hahn døde beklageligt tidligt i 1990. Peder Nørgaard Højen (født 1938) blev i 1975 ansat som lektor med økumenisk teologi som speciale. Også Svend Bjerg (født 1942), der blev ansat som lektor i 1982 (pensioneret 2011), samt min bror Paul Müller (1940-1992), der væsentligst var Kierkegaard-mand og skiftede over fra kristendoms-kundskab til et lektorat i systematisk teologi i 1985, skal nævnes i denne sammenhæng. Trods de mange år blev Svend Bjerg dog aldrig mere integreret i fakultetet, end at det var typisk, at han ved en lærerforsamling som en udenforstående kunne tale til os andre i I- og jer-former. Siden blev Arne Grøn (født 1952) adjunkt i 1987, lektor i 1991 og professor i 1996, Jakob Wolf (født 1952) lektor i 1995, Carsten Pallesen (født 1956) adjunkt i 1993, lektor i 1997 og Kirsten Busch Nielsen (født 1962) adjunkt i 1995 og lektor i 1999 (for så at blive professor i 2008). Hjemme her hører endelig også Joakim Garff (født 1960), der efter et adjunktur i etik og religionsfilosofi i 1991 i 1994 blev lektor på Søren Kierkegaard Forskningscenteret, samt Pia Søltøft (født 1963), der blev adjunkt i systematisk teologi i 1998 (og lektor i 2002).

I faget kirkehistorie havde Knud Banning (1924-2008) fra 1964 en stilling som afdelingsleder – vistnok uden afdeling. Hans navn forbindes ikke mindst med hans store indsats for registreringen af kalkmalerier. En særlig afdeling med sin egen leder fik også kirkesociologien, hvor Per Salomonsen (født 1928) efter at have været forskningsleder fra 1964 blev afdelingsleder i 1966 og frem til sin ansættelse ved Ålborg Universitetscenter i 1973. Efter at have været adjunkt siden 1955 blev Jørgen Pedersen (1919-1997) lektor i 1962 – han blev i øvrigt året efter sin afsked i 1989 æresdoktor ved fakultetet. Steffen Kjeldgaard-Pedersen efterfulgte i 1985 Torben Christensen, Martin Schwarz Lausten (født 1938; docent 1989; pensioneret 2008) i 1996 Niels Knud Andersen, hvis ekstraordinære professorat dermed blev omdannet til et ordinært, og Leif Grane (1928-2000), der i 1998 faldt for aldersgrænsen, blev i 2001 afløst af Lauge Olaf Nielsen (født 1951; lektor 1987). Fra den nye tid skal desuden ikke mindst nævnes Jørgen I. Jensen (født 1944; ansat i kirkehistorie 1972-2004, fra 1976 som lektor) nævnes, der med seismografisk sikkerhed fornemt opfangede bevægelser i det kulturelle landskab i bred forstand; hans forfatterskab har også gjort ham kendt uden for teologiens cirkler – Jørgen og jeg læste i sin tid bl.a. hebraisk sammen, og det var i det hele taget et for mig stærkt inspirerende venskab. Siden hører lektoransættelserne af Niels Kastfelt (født 1950) i 1989 (efter et adjunktur fra 1985), Ninna Jørgensen (født 1951) i 1994 og Nils Holger Petersen (født 1946) i 2000 også med til denne periode.

I 1964 blev John Strange universitetsadjunkt, i 1967 amanuensis, i 1972 lektor og fra 1989-2002 docent i GT med bibelsk arkæologi som sit særlige felt. John Strange deltog alle årene i fakultets- og universitetspolitik, hvorfor han også naturligt i to perioder (1984-1991 og 1999-2002) var dekan og en tid altså også prorektor. Svend Holm-Nielsen, der gik af allerede i 1986, fordi han arbejdede for Bibelselskabet som en hovedkraft i den nye bibeloversættelse (den fra 1992), blev 1987 afløst af Niels Peter Lemche (født 1945). Han iscenesatte og italesatte den såkaldte Københavnerskole, der står for en historisk minimalisme, hvad Israels fortid angår, og denne ”skole” blev cementeret ved ansættelsen i 1993 af den amerikanske Thomas L. Thompson (født 1939; pensioneret 2008) som Eduard Nielsens efterfølger. Dermed var i øvrigt et veritabelt fadermord begået – i skikkelse af et såkaldt paradigmeskift. I GT blev Arne Munk (1934-2011; pensioneret 2004) en særpræget underviser; også Børge Salomonsen (siden Rod-Salomonsen) (1934-2014) hører hjemme her, idet han fra 1967-1980 var ansat på fakultetet, først som adjunkt i judaistik, siden som lektor i NT. Siden blev Bodil Ejrnæs (født 1947; ph.d. i 1995) efter en urimelig lang tid som undervisningsassistent endelig i 1998 fastansat som lektor i GT (pensioneret 2009). Et ”blandet” lektorat i bibelsk teologi fik kun en kort levetid, nemlig fra 1989-1990, hvor Jesper Høgenhaven (født 1961) havde stillingen (efter en tid tilbage som præst i folkekirken blev han så professor i 2007) – det begyndte i øvrigt i 1985-1989 med et adjunktur, besat med Karin Friis Plum (født 1948).

John Strange, dekan 1984-1991 og 1999-2002; prorektor 1991-1994

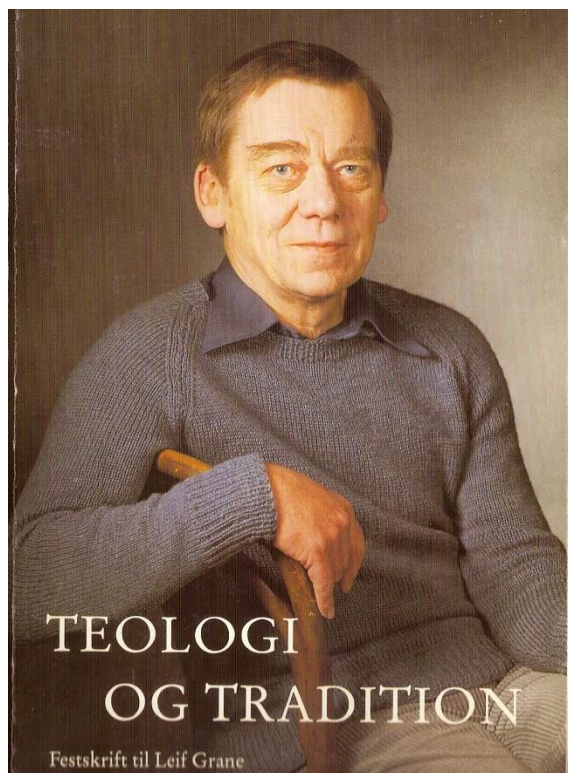
Søren Giversen (1928-2009) var 1960-1966 adjunkt, 1967-1969 amanuensis i NT og 1969-1974 docent i NT's religionshistorie; i 1975 blev han udnævnt til et professorat i NT i Århus, som han havde frem til sin pensionering i 1998. En professoransættelse i slutningen af halvfjerdserne blev kun kortvarig. Ny Testamente-professoren Bent Noack blev i 1977 rektor for Præstehøjskolen i Løgumkloster og efter en lang og besværlig procedure med tolv – derunder et flertal af udenlandske – ansøgere blev i 1978 hans efterfølger tyskeren Gerd Theissen (født 1943). Han talte ganske vist dansk fra dag ét og var en højt værdsat underviser, men fulgte efter kun to år en kaldelse til Heidelberg – han har dog siden været en god ven af fakultetet. Ved hans afrejse stod stillingen så igen ledig et par år, indtil man i 1982 – for altså netop tredive år siden – indstillede mig til majestæten udnævnelse. Dermed kom der – efter en ikke altid venlig kollegas senere karakteristik – en ”mild konservativ” ind i det nytestamentlige lærerkorps – jeg har dog altid især heftet mig ved ordet ”mild”. Niels Hyldahl, der gik af i 2000, blev i 2001 afløst af Troels Engberg-Pedersen (født 1948), der efter forskellige former for tilknytning til Institut for Bibelsk Ekegese siden 1983 og et femårigt såkaldt superprofessorat (1986-1991) i 1989 havde overtaget Martha Byskovs lektorat.

Lone Fatum (født 1941) blev lektor i 1981 (pensioneret 2008), og efter et universitetsadjunktur fra 1982 gjaldt det samme i 1985 Geert Hallbäck (født 1948), som vi netop (2012) har måttet tage afsked med. Også Henrik Tronier (født 1965) nåede at blive lektor i denne periode, nemlig i 1996 (og frem til hans beklagelige afsked i 2007).

Som nyt fag blev praktisk teologi indført i 1977 ved at blive tildelt en adjunktstilling (som for øvrigt opstod, fordi Børge Diderichsens personlige professorat ikke kunne fastholdes). Den blev varetaget af Mogens Lindhardt (født 1946), der også blev lektor i faget 1981-1987 og i 1982 som kollega fik Hans Raun Iversen (født 1948). Siden blev desuden Eberhard Harbsmeier (født 1943) lektor i faget 1986-1996 for i 1999 at blive efterfulgt af Bent Flemming Nielsen (født 1949), først som forskningslektor, siden i 2002 som lektor. Efter hidsig debat blev praktisk teologi i 1989 eksamensfag, hvad der selvfølgelig har styrket dets position. Et forsøg på også at indføre religionssociologi i studiet blev gjort ved ansættelsen i 1980 af Jacques Blum (1945-2012), men da denne nærmest intet gjorde for at etablere disciplinen i teologisk regi og i øvrigt flere gange uden at underrette dekanen om det afviklede sin undervisning gennem andre, mens han selv optrådte andetsteds, endte det med, at man i 1992 igen skrev faget og derved også Jacques Blum ud af curriculum – hvad der, fordi han var

jøde, førte til en forespørgsel i Folketinget, om hvorvidt fakultetet var anti-semitisk. Der var imidlertid ikke noget at komme efter.⁶

Jeg vil gerne i forbindelse med en beskrivelse af fakultetet i disse årtier benytte lejligheden til at riste en minderune over Leif Grane som en, der med alle midler – undertiden så han sig således nødsaget til at hjælpe det gode, som han sagde – kæmpede for et Teologisk Fakultet, hvor det virkelig var

Forsiden af festskriftet til Leif Grane i anledning af hans 60 års fødselsdag 11. januar 1988

teologi, der gennemsyrede de enkelte fag. Vejen viste han selv gennem et fremragende forfatterskab, især, men ikke kun relateret til Luther. Grane kunne være temperamentsfuld og i ophidset stemning sige ting, som heldigvis ikke blev taget til referat, men hans format som teolog og hans store sind for fakultetet kan der ikke herske tvivl om. Han var desuden med til at tegne fakultetet internationalt med sin Luther-forskning.

⁶ I nekrologerne hævdedes ansættelsen ved Det Teologiske Fakultet at have varet sytten år – det tal er dog lidt overdrevet. En nærmere undersøgelse kunne have ført til det ”rigtige” resultat, at Jacques Blum var ansat på KU i sytten år, deraf ”kun” de sidste tolv år på Det Teologiske Fakultet.

Det sidste billede af fakultetet fra 1957

Tidligere – tror jeg – hang der i adskillige præstegårde et billede af fakultetets lærere, som præsten så i sit arbejde kunne se op eller hen på i kærlig og taknemmelig erindring. Her blev det sidste imidlertid taget i 1957, endda af de anerkendte fotografer Holt & Madsen. Her figurerer ti værdige mænd, alle i pænt jakkesæt, de otte også med slips (Eduard Nielsen, Niels Knud Andersen, Torben Christensen, K.E. Skydsgaard, Søren Holm, N.H. Søre, Olof Linton og Bent Noack), to med butterfly (Flemming Hvidberg og Hal Koch). Hvad man skal lægge i det, véd jeg ikke, men de to med butterfly var som de eneste døde, da jeg begyndte i 1964, hvor Hvidberg var erstattet af Svend Holm-Nielsen, Hal Koch af den unge Leif Grane, som vistnok aldrig sås med butterfly. Efter 1957 er det altså ikke kommet til noget gruppebillede, som præster i taknemmelig erindring kunne have at kigge på – man kunne ellers se det for sig: Dekanen (der ganske vist er billedsky) siddende i centrum omgivet af de forhåndenværende andre 8 ordinære professorer, 5 mso'ere, 10 lektorer og 1 adjunkt plus det løse på vore forskellige centre samt TAP-gruppens 15 medlemmer. Når TAP'er ikke figurerede tidligere, var det, fordi der knap var nogen.⁷ Men det forholder sig jo i dag ganske anderledes.

De ydre rammer: Fra Studiegården til Købmagergade

I 1971 fuldendtes det store opbrud med indflytningen i Købmagergade 44-46. Da jeg begyndte at læse i 1964, havde teologerne til huse i Studiegården over i Studiestræde, hvor vi havde et ikke alt for stort bibliotek (Teologisk Laboratorium – hed det) samt et stort (vist til ca. 25-30 studerende) og et lille (til ca. 10-12 studerende – det rummede samtidig et missionsvidenskabeligt bibliotek) øvelseslokale. Der var også et lærerværelse, hvor der – foruden en stumtjener til lærernes overtøj – var en stol eller to samt Mignes *Patrologia Latina*, udlånt af Roskilde Stiftsbibliotek. Studenterne kunne så mødes på gangen. Der var i øvrigt også et kontor til laboratorieførstanderen og hans assistent. Forelæsninger foregik hovedsagelig i Hovedbygningen, auditorium 8 og 10 på første sal, hvor vi sad på bænke, hvor også Søren Kierkegaard havde siddet – hårdt, men med et hi-

⁷ Om ikke ikonisk, så hymnisk findes et nyere samlet ”indtryk” af lærerkorpset i Eduard Niensens revywise ”Vi er alle i samme båd. En skjemte-vise om fakultetets bemandingsudvalgs fremtidsplaner” fra 1991, optrykt i Mogens Müller, ”Teologisk Forening 100 år”, i Johanne Stubbe Teglbjærg, Sven Rune Havsteen og Christina Petterson (red.), *Teologiske Stemmer. 1905 Teologisk Forening 2005* (København: Teologisk Forening 2005) 135-147: 142-147.

storisk vingesus, der jo alligevel ikke havde kunnet overflyttes til Købmagergade. Siden er disse lokaler efterhånden blevet besat af administrationen.

For efter nogle år i slutningen af tressene, hvor der blev oprettet små institutter rundt omkring i byen – det første, Institut for Dansk Kirkehistorie, havde siden 1956 haft hjemme på Vodroffsvej i et hus, fakultetet havde overtaget efter Jens Nørregaard – samledes disse altså i 1971 i Købmagergade, hvor der – foruden institutkontorer – også blev egne kontorer til pro-

Fig. 110. Jens Nørregaard holder øvelser i Teologisk Laboratoriums større øvelsessal. Blandt studenterne ses i forgrunden t.v. nuværende professor Torben Christensen og for enden af første bord nuværende lektor Jørgen Pedersen. I baggrunden midtfor bl.a. den nuværende censorformand, sognepræst Niels H. Gadegaard. Foto. KU, Teol.Fak.

fessorer og andre. Det var, om ikke en palads-, så i hvert fald en pladsrevolution. Men ingen herlighed varer evigt – og om få år skal fakultetet som bekendt ”fortættes” ude på Amager – hvor så til gengæld huslejen er betragtelig højere. Men man kan jo ikke få det hele.

Ved indflytningen i 1971 cementeredes den fagdeling, som i århundredernes løb er sket inden for teologien takket være en stadig større fagspecialisering. Det skete i kraft af en etageadskillelse, der desværre ikke alene manifesterer sig fysisk. Vi på bibelsk eksegesi mener – og med rette – at kirkehistorikerne og især systematikerne følger alt for lidt med i, hvad der sker i vores fag – om ikke andet skal og bør man hele tiden opdatere og justere sine fjendebilleder. Kollegerne på første og tredje sal mener måske noget tilsvarende om os, men Bibelen er jo nu engang det stadige grundlag og udgangspunkt, samtidig med at det må tages i betragtning, at dens to dele og deres enkelte skrifter/forfatterskaber selv er snapshots af en udvikling, der både har en forhistorie og en fortsat receptionshistorie. Tidligere, dvs. i min studietid, var debatten mellem fagene en større selvfølge. Således var det f.eks. ikke noget særsyn, at de fleste professorer og andre undervisere kom til Teologisk Forenings møder og deltog i drøftelsen af foredragene. Min gamle lærer N.H. Sjøe anmeldte desuden i en menneskealder i Kristeligt Dagblad nærmest al teologisk litteratur – det var dengang, man faktisk kunne forvente, at alt blev anmeldt.

Det voksende antal af studerende og kvindernes indtog

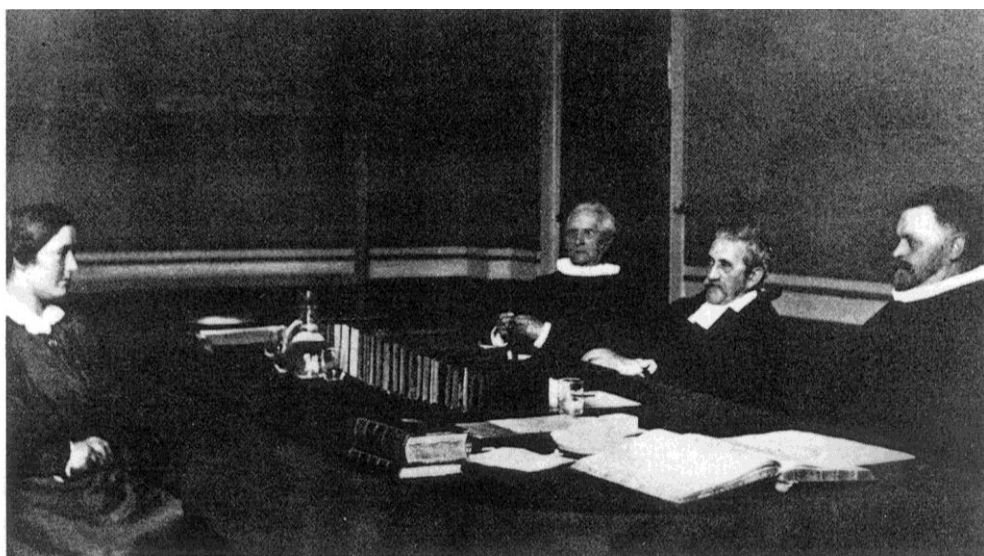

Fig. 98. Den første kvindelige teolog, Rigmor Larsen, ved eksamensbordet i 1916. Eksaminator er Scharling, censorerne er provst A. Andersen (t.v.) og sognepræst Ludvig Glahn. Indtil begyndelsen af 1960'erne var der kun et ringe antal kvindelige studerende og kandidater. Siden er billedet forandret i betydelig grad. Efter »Kvindelige Akademikere 1875-1925«, red. af Lis Jacobsen, 1925.

Omkring år 1900 havde fakultetet endnu ca. 500 studenter og en årlig kandidatproduktion på 60-70. Når disse omkring 500 kun havde fem lærere, skyldtes det undervisningsformen, som vi skal vende tilbage til. I det følgende årti faldt det til gennemsnitligt 51, og i perioden 1910-1919 til kun 36, for så i tidsrummet 1919-1924 igen at stige til gennemsnitligt 64.

Indtil 1946 ”producerede” fakultetet fra 50 til 89 kandidater årligt, og i trediveerne var der en stor arbejdsløshed for teologer – min far, kandidat fra 1932, søgte således omkring 100 embeder, før han i 1933 blev personlig hjælpepræst – man cyklede så vidt muligt rundt og optrådte i kjole og hvidt ved prøveprædikener. I 1950’erne var studentertallet en overgang under 300, for så at sige igen i 1960’erne og med yderligere fart i 1970’erne. Således var der i 1979 581 studerende på fakultetet.

1916 var året, hvor den første kvinde (Rigmor Larsen) fik en teologisk kandidateksamen. Selv om fakultetet på en forespørgsel fra Kirkeministeriet allerede i 1919 svarede, at der ikke var teologiske grunde til ikke at ordinere kvinder til præstegerning, så skulle der gå næsten tredive år, før de første fire kvinder kunne ordineres i 1948. Siden gik det så kun fremad, og sidste år (2011) kunne det markeres, at halvdelen af embederne i folkekirken er besat af kvinder. Det er selvfølgelig også et resultat af en stadig stigende tilgang af kvinder til teologistudiet, hvor de – var det i halvfjerds- eller firserne – ligefrem kom i overtal, en udvikling der først fik en pause i 2011, hvor der igen i optaget af nye studerende var en svag overvægt af mænd. Denne ”eksplosion” afspejlede sig bestemt ikke lige med det samme i sammensætningen af lærerkorpset, hvor en begyndelse altså først blev gjort med Martha Byskov, der nærmest slet ikke kunne siges at repræsentere nogen feministisk strømning, hvor til gengæld den næste kvinde, Lone Fatum, i høj grad var kønsopmærksom. Den mandlige overvægt har været markant, og en ændring hører i givet fald til det 21. århundrede.

På min årgang i 1964 var optaget af nye studerende på 40. Da jeg blev ansat i 1982 var det 88. Procentbestanddelen af en ungdomsårgang, der blev studenter, var i den mellemliggende periode vokset eksplosivt. I 1990’erne blev det tilmed politisk besluttet, at universiteterne skulle øge deres optag som et led i at formindske ungdomsarbejdsløsheden. Tallet gik fra 80 og helt op til at toppe med 194 i 1994, og i 1999 var der i alt 1048 indskrevet på fakultetet – alt sammen uden at medføre en tilsvarende forøgelse af det faste lærerkorps, hvorfor undervisningsassistenterne i stort tal holdt deres indtog. Det stærkt øgede optag førte imidlertid også til et tilsvarende stærkt øget frafald, der dog undertiden blev målt på en sådan måde, at selv folk, der aldrig nåede at vise sig på fakultetet, blev talt med. Det virker imidlertid, som om kandidatproduktionen har holdt sig nogenlunde konstant omkring de 50, ligegyldigt hvor mange man lukkede ind.

Studieordninger

I en periode, hvor studieordningen er noget, der nærmest konstant er under forandring, kan det konstateres, at sådan har det ikke altid været. Jeg kan af

flere grunde ikke gå i detaljer. Men først i 1941 indførtes en teologisk forprøve, der efter halvandet år med f.eks. eksaminer i hebraisk, koinegræsk og filosofihistorie fungerede som stopprøve. Tidligere kunne eventuel studieuegnethed vente med at blive afsløret til selve kandidateksamenen, som for øvrigt i begyndelsen af århundredet foregik på én dag; først i 1916 blev det tilladt at dele den over to terminer. Efter en 1958-ordning, der ikke indeholdt meget nyt, kom det først til radikale nyskabelser i en ny studieordning i 1975, som – foruden at kræve større skriftlige arbejder i alle fem fag – gjorde det muligt at gå op i ét fag ad gangen, hvad der hurtigt for mange kom til at virke stærkt studietidsforlængende. Der var dog stadig tale om et frit studium i en periode efter forprøven, inden man indstillede sig til kandidateksamen. Dette frie, ikke-eksamensrettede studium, hvor den enkelte i vid udstrækning kunne dyrke sine særlige interesser uden hele tiden at skulle tænke på eksamen og eksamensrelevans, forsvandt først rigtigt, da det Sanderske universitet afløste det Humboldtske i begyndelsen af det 3. årtusind. Nu blev mantraet det famøse: Fra tanke til faktura. 1975-ordningen levede således med stadige forandringer, indtil også Det Teologiske Fakultet blev tvunget til at indføre bachelorstudiet i 2003. Med ændringen fra 2 + 3 til 3 + 2 (ekskl. det særlige ekstra sprogår) kom det til en forkrøbling af kandidatstudiet, der stort set har fjernet det frie studium. Noget af det bedste, man kan sige om denne studieordning, er, at den smukt lægger op til livslang læring i form af stadig efteruddannelse, som dog endnu ikke er blevet formelt indført. Den tidligere undertiden lange studietid – for nogles vedkommende et godt stykke over ti år, for mit eget 8½ år – skulle med vold og magt reduceres, men om det er til nogen velsignelse ”på sigt”, er et åbent spørgsmål.

Undervisningsformer

Tidligere tider kendte som undervisningsform kun til forelæsninger, der tit formede sig som oplæsninger af professorernes manuskripter, som så i enkelte tilfælde blev udgivet, når de gik af eller efter deres død. Som Grane skriver det, var det ”en ørkenvandring for enhver, der ikke var i stand til at glæde sig over at nedskrive, hvad de ”vægtfulde personligheder” behagede at diktere fra katedret” (427). En anden form for undervisning, der var udbredt i hvert fald i 1930’erne og 1940’erne, var manuduktionen, hvor senere lærere som Børge Diderichsen og Svend Holm-Nielsen, men også f.eks. Poul Hartling – hvem der ellers var, fordrer et studie for sig – ”indoktrinerede” studenter med de eksamensrelevante kundskaber, alt efter hvem de kunne komme op hos. I begyndelsen af 1900-tallet indførtes – i øvrigt af J.C. Jacobsen – laboratorieøvelsen, som først i begyndelsen af min tid som ansat igen begyndte at forsvinde. Det var slet ikke alle studerende, der be-

Børge Diderichsen

København i August 1940

Teologisk Manuduktion. Efteraarsemestret 1940.

Manuduktion tilbydes i Ny Testamente og de systematiske Fag. Gennemgangen af N. T. er tilrettelagt saaledes, at *hele* N. T. kan læses i Løbet af 1½ Semester, idet Deltagerne i Hold A, om ønskes, kan fortsættes paa Hold B i Foraarssemestret 1941 (færdigt til skriftlig Examen).

Hold A deles i dette Semester i 3 successive Dele, som kan følges *enkeltvis* uden Deltagelse i de to andre, se nedenfor.

I hvert Kursus er indbefattet 2 Skriveøvelser i det læste Stof.

Ny Testamente.

Hold A, 1. Del, $\frac{5}{9}$ — $\frac{2}{11}$: Mk.—Mith.—Lkevgg. (Indøvelse af synoptisk Methode)

2. — $\frac{4}{11}$ — $\frac{2}{12}$: Acta (især Talerne) og Jakobs, 1.—2. Peters og Juda Brev.

3. — $\frac{2}{12}$ — $\frac{21}{12}$: Johsevg, 1. Johsbr. og Apokalypsen (delv.)

Hold B, $\frac{5}{9}$ —c. $\frac{15}{11}$: De paulinske (÷ 1. Kor.) og Hebræerbr.

Systematik:

A: *Plums Doømatik*+ Symbolik, Conf, Aug., Luthers lille Kathekimus, N. T.s Indhold.

B: Geismars Etik, Religionsfilosofi og Nogle Tænkere.

(Fremhævelse af bibelske og reformatoriske Synspunkter)

Begge Hold beg. $\frac{5}{9}$. Færdige c. $\frac{15}{11}$ (i god Tid før skr. Ex.)

L o k a l e: Grundtvigs Hus, Studiestræde. Pris: 0,80 Kr. pr. Time.

Indmeldelser og nærmere Oplysninger i Laboratoriets Assistentværelse, daglig fra $\frac{26}{8}$ — $\frac{41}{9}$ Kl. 13¼—14¼; fra $\frac{5}{9}$ i den ordinære Træffetid

Desuden telefonisk: Ordrup 4471 X (bedst om Aftenen)

Børge Diderichsen,

Assistent ved teol. Laboratorium.

nyttede sig af dette undervisningstilbud, hvor en mindre kreds af deltagere sammen studerede et særligt udvalgt emne, skrev opgaver (helt uden eksamenshensyn) på 10-15 eller flere sider, som så blev duplikeret til alle, idet én blev udvalgt til at fremkomme med en kritik, hvad der kunne gå heftigt for sig. Også læreren kunne gå mere eller mindre voldsomt til værks. Disse øvelser var, når jeg ser tilbage på min studietid, ganske enkelt det mest givende. Især tænker jeg tilbage på Torben Christensens øvelser med stor taknemmelighed – han kunne virkelig kritisere konstruktivt. Forelæsningerne – som regel i auditorium 10 – var en mere blandet oplevelse fra N.H. Søes stærkt engagerede og engagerende gennemgang af filosofien i oldtid og middelalder til Noacks eksegetiske, der blev affyret som en maskingeværssalve, hvor det gjaldt overlevelse. Her skulle de studerende i øvrigt, inden de oversatte, læse op på græsk, hvad der ikke faldt alle lige let, og hvor Noack kunne råbe: Det er nøjagtig lige så let at lægge trykket dér, hvor accenterne står, som som alle mulige andre steder! Hvad der jo er uomtvisteligt rigtigt.

Den vitterlige opgradering af undervisningen, der siden har fundet sted, og hvor der nu også fordres formelle kvalifikationer ved fastansættelse – man skal kunne opvise et undervisningsportofolie – har dog som sit sidestykke en ”skolegørelse” (tysk: *Verschulung*) af store dele af studiet, hvad der også afspejler sig i, at de studerende taler om at gå i skole og lave lektier.

Fra udbredt brug af lærebøger til mere eller mindre individuelle pensa
Nyordningen efter 1970 fik også snart som konsekvens, at traditionen med at bruge lærebøger ophørte. Tidligere havde også mimeograferede eller hektograferede forelæsningsmanuskripter været temmelig udbredte. De såkaldte samlede fremstillinger gled mere og mere i baggrunden for at blive afløst af individuelle pensa. Overblikket med de store linjer trådte i baggrunden for fordybelse i enkeltperioder og -temaer. Den såkaldte paratviden kom i miskredit, men som Leif Grane udtrykte det, så er al viden paratviden. I højere grad end tidligere var indholdet i de forskellige teologiske discipliner ikke længere en fælles referenceramme. Denne atomisering har truet med at gå så vidt, at en teologisk kandidateksamen ikke mere betegner noget relativt fast afgrænset, men i hvert enkelt tilfælde må defineres nærmere. Kandidateksamen i f.eks. Ny Testamente omfattede ikke længere i princippet alle 27 skrifter – minus dem, der var læst under forstudiet eller afløst. Denne individualiserende udvikling blev accentueret ved indførelsen af bachelorgraden, hvor det for alvor blev diskuteret, om kandidateksamen ikke skulle udfolde sig som speciale i kun ét fag. Resultatet af, at lærebøgerne stort set er forsvundet, er dels uhyrlige bunker af

fotokopier af artikler, dels at lærerne ikke investerer tid i at skrive lærebøger, som tilmed heller ikke er videnskabeligt meriterende. Når en stabel fotokopier med artikler af forskellige forfattere skal afløse en samlet fremstilling, kommer de studerende også til at mangle de forbindelseslinjer, som den samlede fremstilling tvinger forfatteren til.

Endelig er det i dag sådan, at engelsk stort set har afløst tysk som teologisk ”hovedfremmedsprog”. Denne udvikling er blot ikke kvalitativt bestemt, men skyldes fortrinsvis, at tysk har lidt en krank skæbne i gymnasieskolen og virkelig er blevet et fremmed sprog.

Centrene

Billedet af fakultetet i de sidste årtier af det 20. århundrede er ikke fuldstændigt, hvis ikke også centrene bliver omtalt. Således blev Center for Afrikastudier, der blev grundlagt i 1984, i 1992 indlejret hos teologerne, vel først og fremmest på grund af, at det da som leder fik kirkehistorikeren Holger Bernt Hansen (født 1936), der samme år blev udnævnt til professor i teologi med særligt henblik på Afrikastudier og den 3. verdens kirkehistorie.⁸ Allerede året før grundlagdes i 1991 Center for Kunst og Kristendom, hvis hovedkraft Nils Holger Petersen har været. Siden kom i 1994 Søren Kierkegaard Forskningscenteret, oprindeligt et Grundforskningscenter; leder gennem årene har Niels Jørgen Cappelørn (født 1945) været. Centeret har – foruden at stå i spidsen for den internationale Kierkegaard-forskning – stået for udgivelsen af *Søren Kierkegaards Skrifter*, hvor der nu kun mangler 2 af 55 bind. Det er en kæmpebedrift. Selv om det har været lidt ind og ud af dørene og op og ned ad trapperne, har tilhørsforholdet til Det Teologiske Fakultet stået fast, og sådan bør det også være. Fortsættelsen af den efterhånden lange række med Center for Subjektivitetsforskning (2002), Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer (2002), Center for Studiet af Bibelens Brug (2005), Center for Europæisk Islamisk Tænkning (2007), Center for Naturalisme og Kristen Semantik (2008), Centre for Bible and Cultural Memory (2009) og Center for Kirkeforskning (2011) hører alle det tredje årtusind til og falder således uden for rammerne af ”min” periode.

De tiltagende frikøb af lærerkræfter til administrative funktioner og TAP'ernes indtog

En anden udvikling, der tog sin begyndelse i 1990'erne, var frikøb af lærere til administrativt arbejde. Jeg mener at huske, at det begyndte under

⁸ For historikken: Niels Kastfelt, ”Holger Bernt Hansen og Afrikastudierne ved Københavns Universitet”, *TEOL-information* 34. September 2006, 6-11.

John Stranges første dekanat (1984-1991) som universitetets svar på daværende undervisningsminister Bertel Haarders tiltagende indblanding i dets detaljestyling og afstemning af bevillingerne efter bestemte parametre, f.eks. de usalige stå'er. Det var således under Haarders omkring 10-årige regimente – han var den eneste minister ved siden af Poul Schlüter og Uffe Ellemann-Jensen, der ikke blev ”rokeret” eller udskiftet i hele denne periode – at universiteterne mistede deres selvstyre og blev underkastet et ministerielt hegemoni, der godt liberalleninistisk hyldede parolen: Tillid er godt, men kontrol er bedre. Min private teori er, at i takt med, at man nedbrød kontrolsystemerne i Øst, blev de indført her. Der var i hvert fald råd til endeløse, omfattende evalueringer, der tilmed fik deres eget institut, der siden er blevet suppleret af akkrediteringsnævn. Det førte snart til en opsplittning af eksaminerne, så fakultetet hurtigst muligt kunne få sine penge hjem, og da det blev fremhævet, at det kunne virke korrumperende, at ikke-beståede eksaminer ikke skæppede i kassen, hvorfor et 5-tal let kunne blive et 6-tal (det er efter den ”gamle” skala), blev det simpelt hen dekretet, at den tanke ikke måtte strejfe os og da slet ikke udtales. Jeg kunne ellers godt aflægge et vidnesbyrd! Først blev dekanen nu frikøbt halvt, siden helt fra sin undervisningsforpligtelse, og efterhånden blev institutledere, siden – da fakultetet blev sidestillet med et institut – afdelingsledere, frikøbt halvt, og det samme gælder prodekan og studieleder. Så over en kort årrække er i hvert fald 3 hele undervisningsårsværk forsvundet, uden at der er blevet kompenseret ved nye ansættelser.

Da jeg blev ansat i 1982, havde fakultet én sekretær, den i høj grad kompetente Kajsa Meyer, der blev ansat 1964, senere blev akademisk sekretær og siden fik en medhjælp i Marianne Andersen, der også afløste hende. Kajsa Meyer var den altså for et år ad gangen udnævnte dekans højre hånd, tit også i bogstavelig forstand, når denne hånd pegede på, hvor dekanen skulle skrive under på de forberedte papirer. Kajsa Mayer deltog desuden i studienævns møder, som også af den grund ikke løb af sporet. Hun var kort og kontant. Leif Grane fortalte, at han som dekan havde hilst hende med et: Godmorgen. Hvordan har De det? For blot at få det korte svar: Godt, tak! Og De? Jeg er vist en af de få, der har fået ros af Kajsa Meyer. Det var, da jeg indleverede min disputats ”kun” mindre end et år efter min ansættelse. Det var – sagde hun – godt, at jeg så hurtigt fik bragt den sag i orden.

Siden ved institutternes oprettelse blev der også ansat institutsekretærer, og en fællesafdeling blev også bestykket med en eller to ansatte samt en bibliotekar – den første var Bodil Glenstrup, som efterhånden fik to ligeledes bibliotekaruddannede medhjælpere: Hvert institut fik jo sit bibliotek, ligesom der i mange år var en fælles læsesal med bibliotek, hvor

opslagsværker, tidsskrifter og de mest brugte tekstudgaver og lærebøger befandt sig, eventuelt som dubleteksemplarer. Administrationen var til at begynde med så spinkel, at den i perioder lå uden for huset i Købmagergade, selv da vi fik tildelt en rigtig administrationsleder. Siden er administrationen så igen rykket ind i huset, og lovgivning har medført en stærk vækst i forhold til udgangspunktet. Således blev der ansat en administrationsleder, en dekansekretær, eksamensadministration, en studienævnsekretær og en studiechef – men dermed er vi vist inde i det 3. årtusind.

Afslutning

Professorvældet faldt altså for omkring fyrré år siden – om vi derfor nu er på vej ind i det forjættede land, er et andet spørgsmål, der afhænger af, om man opfatter Københavns Havn som Jordanfloden og Amager som Kana'an. Som Moses måtte nøjes med at se herlighederne på afstand, således kommer jeg heller ikke med over vandet. Den samling, der i min studietid var omkring professorerne og deres liv, særpræg og ikke mindst ofte ømtålelige forhold til hinanden, som de tit ikke undlod at indvie de studerende i, den er i dag forbi. De studerende kender i almindelighed ikke andre undervisere end dem, de selv har, mange ved således ikke, hvem den gråhårede piberygende mand er, der lusker rundt mellem cykelstativerne, selv om en del har slået sig til ro med, at det nok er pedellen. Sammenhængskraften i fakultetet ligger i dag i høj grad også i, at det er en administrativ enhed. Om det så er nok, kan vi jo få anskuelsesundervisning i ved at se, hvordan det går fagene i Århus. Har man sans for jammer, er der jo en del at tage fat på. Men hvad det videnskabelige niveau angår, mener jeg ikke, at vi har noget at skamme os over. Begyndte århundredet med, at "fakultetet befandt sig i en eksempelløst svag position", kan det konstateres, at det ved indgangen til det 21. århundrede stod stærkt og levede fuldt op til international standard.

I en julehilsen fra Det Teologiske Fakultet i begyndelsen af 00'erne søgte man at imødekomme ånden i det Sanderske universitet.

MOGENS MÜLLER

DET TEOLOGISKE FAKULTET I DET 20. ÅRHUNDREDE

EN SKITSE

DET TEOLOGISKE FAKULTET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

DET TEOLOGISKE FAKULTET I DET 20. ÅRHUNDREDE
EN SKITSE

MOGENS MÜLLER